

EVROPSKA ENERGETSKA BEZBEDNOST: RAZLIČITE PERCEPCIJE I POLITIČKI IZAZOVI

Kacper Szulecki (ed.), *Energy Security in Europe: Divergent Perceptions and Policy Challenges*, Palgrave MacMillan, London, 2018, p. 355

Zbornikom radova *Evropska energetska bezbednost: različite percepcije i politički izazovi* u središte interesovanja postavljene su razlike u perspektivama energetske bezbednosti u Evropskoj uniji (EU). Autori radova sadržanih u ovoj publikaciji usmereni su na istraživanje subjektivnih aspekata koji tvore koncept energetske bezbednosti u različitom društvenom kontekstu. Zbornik okuplja politikologe i teoretičare međunarodnih odnosa i studija bezbednosti u objašnjavanju političke pozadine energetske bezbednosti. Ono što predstavlja analitičku moć ove publikacije jeste činjenica da kombinuje pristup zasnovan na proceni rizika za vitalne energetske sisteme i sektore u Evropskoj uniji s ključnim konstruktivističkim konceptima iz studija bezbednosti, nudeći okvir za sveobuhvatnije razumevanje politika EU usmerenih ka ostvarivanju energetske bezbednosti.

Publikacija se temelji na nekoliko empirijskih studija kojima se kritički preispituju postojeći pristupi u proučavanju energetske politike EU. Zbornik je tematski podeljen na dva dela i sastoji se od ukupno dvanaest članaka, od kojih je jedan uvodni tekst. Prva tematska celina sadrži pet autorskih članaka kojima se obrađuje unutrašnja dimenzija energetske politike EU, dok se druga celina sastoji iz šest radova i odnosi se na evropsku spoljnu politiku u domenu energetske bezbednosti i ključne izazove u vezi s njom. U domenu energetske bezbednosti *State-of-the-art* je predmet uvodnog članka u kome urednik zbornika daje osvrt na akademsku diskusiju o načinu na koji se razume energetska bezbednost, kao i na različite pristupe u njenom određenju.

Prva tematska celina posvećena je analizi energetske politike Nemačke i Poljske. Izbor upravo ovih primera pomogao je da se istakne nekoliko važnih pravaca podele unutar EU u domenu energetske bezbednosti. Analiza je pokazala da su razlike u percepciji energetske bezbednosti ključni faktori koji objašnjavaju spor napredak u uspostavljanju zajedničke energetske politike na unutrašnjem planu u EU. U prvom članku ove celine, autori kritički preispituju teoriju sekuritizacije koju je postavila Kopenhaska škola studija bezbednosti i predlažu neke izmene koje bi trebalo da pomognu u primeni ove teorije na empirijske slučajeve. Operacionalizacijom najrelevantnijih elemenata teorije sekuritizacije, autori ističu značaj multimetodskog pristupa koji treba da posluži prikupljanju i analizi podataka neophodnih za sprovođenje empirijske studije u kojoj se koristi ovaj teorijski pristup. Naredna tri članka prve tematske celine usmerena su na istraživanje studija slučaja Nemačke i Poljske, na osnovu kojih se zaključuje da energetska sekuritizacija zavisi od konteksta i može imati

različitu dinamiku u različitim energetske sektorima. Autor drugog članka uporedno analizira nemački i poljski diskurs povodom snabdevanja prirodnim gasom, fokusirajući se na izgradnju Severnog toka. Autor zaključuje da taj gasovod predstavlja verovatno jedno od najspornijih pitanja u bilateralnim odnosima ove dve zemlje. Narednim člankom autorka daje pregled javnih debata o eksploataciji škrljaca u Nemačkoj i Poljskoj, naglašavajući da je u oba slučaja proces dobijanja energije iz škrljaca u veoma tesnoj vezi sa zaštitom životne sredine. Četvrti članak u prvoj tematskoj celini posvećen je sektoru električne energije, inače vrlo retko obrađivanom predmetu u studijama bezbednosti. Autori u kontekstu ovog sektora ispituju javne debate o dva podsektora u Nemačkoj i Poljskoj: obnovljivim izvorima energije i nuklearnoj energiji. Poslednji, peti rad ove celine, posvećen je izvođenju teorijskih i metodoloških zaključaka na osnovu prethodno sprovedenih empirijskih studija. Autori ovog članka identifikuju neke ključne oblasti relevantne za buduća istraživanja o energetskej sekuritizaciji.

Druga tematska celina zbornika fokusirana je na prirodu i dinamiku energetske bezbednosti EU u odnosu na njenu „spoljnu dimenziju“, tj. konekcije koje EU u domenu energetike ostvaruje s državama koje izvoze energiju (u prvom redu s Rusijom, Norveškom, zemljama Bliskog istoka i državama MENA). Autori prvog članka nude širok pregled različitih energetskej politika i izazova u energetskej bezbednosti s kojima se suočava EU, s određenim predikcijama budućih trendova u ovoj oblasti. Autorka osmog rada razmatra mogućnosti za desekuritizaciju energetskej pitanja, koristeći koncept liberalizacije tržišta. U devetom radu, autori ispituju način i mehanizme kojima Evropska unija može da ostvari svoju tržišnu i regulatornu moć u odnosima s ključnim energetskej dobavljačima. Fokus je na ključnim političkim instrumentima koje EU koristi unutar svojih energetskej odnosa s Rusijom i Norveškom. Deseti članak reaktivira koncept sekuritizacije, ali na jednom višem, nadnacionalnom nivou. Autor ovog članka zbirno posmatra evropske diskurse o energetskej bezbednosti, primenjujući realističku i konstruktivističku paradigmu o energetskej pitanjima. Autor zaključuje kako realistička paradigma, zasnovana na materijalnim faktorima stvarnosti, ne daje zadovoljavajuća objašnjenja buduću da je većina pretnji evropskej energetskej bezbednosti socijalno konstruisana i ne zasniva se isključivo na objektivnim pokazateljima. Pored klasične sekuritizacije, autor naglašava i ulogu identiteta u konstrukciji energetskej pretnji. Suština jedanaestog članka je na simbiozi kritičkih studija bezbednosti i kompjuterskih nauka radi stvaranja jednog novog konceptualnog okvira za proučavanje politike EU u oblasti prirodnog gasa, pri čemu se pravi razlika između tzv. pozitivnih i negativnih bezbednosnih modela u ovom sektoru. Autor dvanaestog, poslednjeg rada, analizira politike EU u kontekstu njenog snabdevanja naftom, dajući jedan istorijski prikaz problema. Ovu temu autor razmatra u kontekstu debate o tački kulminacije u potrošnji nafte (*peak oil* debata), nastojeći da kritički proceni

sposobnosti EU da deluje koherentno i efikasno na globalnom tržištu nafte. U zaključnim razmatranjima akcenat je na smernicama za dalje kritičko promišljanje najvažnijih pitanja energetske bezbednosti u EU.

Ono što predstavlja značajan doprinos ove publikacije nisu isključivo plodne empirijske studije, već i konceptualni pomaci u teorijskim postavkama pojedinih članaka. Radovima se ističu materijalni aspekti energetske bezbednosti i dovode u kontekst različitih perspektiva i divergentnih diskursa, što oslikava subjektivističku komponentu koncepta. Osim toga, zbornikom se, u optimističnom maniru, naglašavaju izgledi za dalja istraživanja upotrebom konstruktivističkih alata za analizu ključnih pitanja energetske bezbednosti. Publikacija predstavlja korisno štivo ne samo za eksperte već i javnost zainteresovanu za ovu tematiku, tj. laički auditorijum spreman da se informiše o jednom vrlo aktuelnom pitanju.

Nevena ŠEKARIĆ